

БРИФ ЗА ПОЛИТИКИТЕ бр. 27

Овој документ им препорачува на локалните носители на политики во Прилеп, Крушево и Кривогаштани да разработат детален план за вклучување на локалните засегнати страни во процесот на буџетирање, со цел креирање буџети согласно нивните потреби. Но најпрво, потребни се јавни кампања кои ќе ја поттикнат свесноста на локалните засегнати страни за можноста за нивно вклучување во процесот, со оглед на тоа што нивната ниска свесност и слаб интерес се една од главните причини за не-инклузивноста на овој процес.

Во однос на буџетската структура, документот препорачува да се разработат планови за зголемување на прибирањето средства од сопствени извори, на сметка на намалување на зависноста на локалните од централниот буџет.

За подобрување на процесот на јавни набавки пак, потребна е работа на две полиња: 1) подобрување на транспарентноста преку редовно објавување на сите документи од страна на властите и 2) зголемување на знаењето на локалните засегнати страни за можноста за мониторинг на овој процес.

Неодамнешно истражување покажа дека при изготвувањето на буџетите на општините Прилеп, Крушево и Кривогаштани се почитуваат законските прописи, но најчесто, процесот се спроведува „зад затворени врати“, без учество на локалните засегнати страни, заради: 1) нивната ниска свесност и слаб интерес да се вклучат во овој процес и 2) самостојното одлучување на локалните власти врз основа на нивните сопствени верувања, а не врз основа на реалните потреби на локалното население.

Во однос на буџетската структура, анализата покажа дека буџетите на трите општини се многу зависни од централната власт, со оглед на тоа што дури 84% од средствата се добиваат од трансфери и донации, а само мал дел се генерираат од сопствени приходи.

Јавните набавки пак, се спроведуваат согласно националната законска рамка, но само општина Крушево го спроведува процесот целосно транспарентно, објавувајќи го јавно својот Годишен план за јавни набавки.

Проблем

Буџетот на општините претставува годишен план на приходи и расходи кои ја финансираат работата и инвестициите на општината. Процесот на негово изготвување е сложен, со оглед на законските прописи што треба да се почитуваат и бројните учесници кои треба да бидат вклучени: Градоначалник, Совет на општина, општинска администрација, бизнис сектор, граѓански сектор и жители. Првата цел на истражувањето е да испита дали процесот на буџетирање во општините Прилеп, Крушево и Кривогаштани се спроведува согласно националната законска рамка и во која мера истиот е инклузивен, односно, ги вклучува

сите наведени засегнати страни. Вториот аспект што го проучува ова истражување е структурата на буџетите на трите општини од интерес. Правиме анализа на приходната страна на буџетите, односно изворите од кои се прибираат средства за полнење на буџетите, и анализа на расходната страна, односно намените за кои овие средства се трошат. Дали локалните пари се трошат за финансирање на тековните потреби на општината или се инвестираат во долгорочни капитални проекти? На крај, истражувањето прави осврт на процесот на спроведување на јавните набавки и вклученоста на локалните жители во негов мониторинг.

Методологија

Истражувањето користи четири метода:

1. Интервјуа со претставници на општините за испитување дали процесот на буџетирање се спроведува согласно националните законски прописи, и дали и како во процесот може да се вклучат локалните засегнати страни.
2. Фокус групи со жители на општините од интерес, со цел да се слушнат ставови и искуства за нивната вклученост во процесот на буџетирање, и да се оцени свесноста и интересот да бидат дел од овој процес.
3. Документациска анализа на локални буџети, завршни сметки и годишни финансиски извештаи за да се добие увид во структурата на буџетите и да се анализираат начините на кои локалните пари се прибираат и намените за кои истите се трошат.
4. Разговори со лица вработени во Одделенија за јавни набавки во рамки на општините и општинските јавните претпријатија со цел испитување на процесот на спроведување на јавните набавки на локално ниво.

Резултати

Процесот на буџетирање во сите три општини се спроведува согласно националната законска рамка, почитувајќи ги насоките и роковите дадени во буџетскиот циркулар и календар изготвени од страна на Министерството за финансии. Слаба алка во овој процес е неговото спроведување „зад затворени врати“, без вклучување на локалното население и другите засегнати страни, заради 1) ниската свесност и слабиот интерес на засегнатите страни да бидат дел од процесот и 2) непостоењето на акции од страна на локалните власти за вклучување на засегнатите страни во овој процес. Единствено општина Прилеп, од крајот на 2017 година, започна да организира Граѓански Парламент како средба помеѓу Градоначалникот и локалните засегнати страни, на која се разменуваат идеи и предлози за подобро спроведување на локалните политики. Анализата на буџетската структура покажа дека буџетите на сите три општини се многу зависни од централниот буџет со оглед на тоа што

дури 84% од средствата на буџетите на општина Крушево и Кривогаштани и 65% од средствата во буџетот на општина Прилеп се трансферирани од централниот буџет. Тоа значи дека општините се немоќни да генерираат приходи од сопствени извори, особено Крушево и Кривогаштани, кои според бројот на жители се многу мали општини. Во однос на трошењето на буџетот, најголем дел од средствата се трошат за тековни потреби, и тоа плати за општинската администрација и набавка на стоки и услуги за непречено исполнување на дневните активности. Дел од буџетот е наменет за капитални проекти, кои, за жал, најчесто не се во целиот реализирани и се предмет на буџетски ребаланс. И процесот на јавни набавки се спроведува согласно законските прописи, иако набљудуваните општини, со исклучок на општина Крушево, се значително нетранспарентни со оглед на тоа што нивните Годишни планови за јавни набавки не се јавно достапни. Во иста насока, ниту граѓаните не се информирани ниту заинтересирани да го следат процесот на јавни набавки за општински цели.

Препораки

Ова истражување ги дава следните препораки до носителите на политики во Прилеп, Крушево и Кривогаштани:

- Да се изготват детални планови и конкретни активности за вклучување на локалните засегнати страни во процесот на буџетирање, со цел изготвување буџети согласно потребите на локалното население, бизнис сектор, граѓански сектор и сл.
- Да се зголеми свеста на локалните засегнати страни за можноста за нивно вклучување во процесот на буџетирање, преку јавни кампањи на локално ниво. Локалните чинители - особено локалните невладини организации - би можеле значително да го олеснат овој процес
- Да се зајакне собирањето даноци од сопствени извори со цел да се намали зависноста од централниот буџет, на пример, со подобрување на наплатата на даноците и со разгледување на можноста за зголемување на стапката на данокот на имот во рамки на соодветниот закон.

- Да се зголеми учеството на капиталните расходи во вкупниот буџет, заради поголем економски раст во иднина.
- Да се ревидира објавувањето на сите извештаи и документи кои покажуваат како се трошат буџетите и како се спроведуваат јавните набавки, во насока на зајакнување на општинската транспарентност.
- Да се зголеми знаењето и разбирањето на локалните граѓани за можноста за следење на јавните набавки преку достапниот електронски систем, преку нивно соодветно инофримирање.

Finance Think е Институт за економски истражувања и политики.

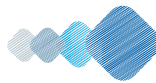
Брифот за политиките е резултат на проектот “Активно вклучување на граѓаните во креирање и мониторинг на локалниот буџет и јавните набавки”.

Целта на проектот е зголемување на вклученоста на надворешните чинители (граѓани, граѓански организации и локални медиуми) во процесите на креирање и мониторинг на локалните буџети и јавните набавки во општините Прилеп, Крушево и Кривогаштани. Овој документ е продуциран во рамки на Шемата за мали грантови за локални граѓански организации на проектот Вебер, финансирани од Европската Унија и Кралството Холандија. Содржината на материјалот е одговорност на Finance Think и не може да се смета дека ја одразува позицијата на Европската унија и на Кралството Холандија

Ул. Фредерик Шопен 1/2, 1000 Скопје
+389 2 6156 168,
www.financethink.mk,
info@financethink.mk

Kingdom of the Netherlands

Институт
за
европска
политика
Скопје

